

ZBORNİK RADOVA U ČAST BIBLIJI I REVNOM BIBLIČARU IVANU DUGANDŽIĆU

Mario CIFRAK - Dario TOKIĆ (ur.), *Da istina evanđelja ostane kod vas (Gal 2,5)*. Zbornik u čast prof. dr. sc. Ivana Dugandžića, ofm, povodom 70. godine života. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2014., 703 str.

Početak siječnja 2014. godine iz tiska je izašao zbornik radova naslovljen *Da istina evanđelja ostane kod vas (Gal 2,5)*. Radi se o zborniku radova u čast profesoru dr. sc. Ivanu Dugandžiću, članu Hercegovačke franjevačke provincije, povodom 70. godine njegova života.

Fra Ivan Dugandžić je rođen 1943. godine u Krehinu Gracu, u Bosni i Hercegovini. Osnovnu školu je završio u Čitluku, gimnaziju u Dubrovniku, a teologiju u Königsteinu u Njemačkoj. Poslijediplomski studij biblijske teologije završio je 1977. godine u Würzburgu kod Rudolfa Schnackenburga, jednog od veoma priznatih svjetskih bibličara, gdje je stekao znanstveni stupanj doktora znanosti. Od 1977. do 1985. obnašao je službu meštra novaka na Humcu. Od 1985. do 1988. pastoralno je djelovao u Međugorju, a od 1988. do 1990. obnašao je službu tajnika Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM. Godine 1990. imenovan je

odgojiteljem hercegovačkih franjevačkih bogoslova u Zagrebu. Od 1991. godine počinje predavati Sveto pismo Novoga zavjeta na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i predaje sve do umirovljenja 2008. godine.

Zbornik u čast prof. dr. sc. Ivanu Dugandžiću, osim predgovora i biobibliografije prof. Dugandžića, a koja broji 18 knjiga, 133 znanstvena i stručna rada, 17 popularnih članaka te 21 prevedenu jedinicu, podijeljen je u dva glavna dijela. Prvi dio donosi egzegetsko-teološke radove (str. 23-398), a drugi je naslovljen „Biblija – duša teologije i pastoralna“ (str. 401-699). Prvi dakle dio donosi egzegetsko-teološke radove dvanaestorice bibličara i dvojice teologa. Prvi rad je rad Bože Odobašića (str. 23-48) naslovljen „Tolerancija prema strancima u propisima Tore“ gdje autor naglašava da su Izraelci bili dužni pozitivno se odnositi prema strancima „jer su i sami bili pridošlice u zemlji egipatskoj“. Drugi rad (str. 49-75) zajednički je uradak Ivane Žuljević i Daria Tokića naslovljen „Uloga Boaza kao go'ela (Rut 4,5a)“ koji pregledno predstavlja knjigu o Ruti, zatim pojam go'ela – otkupitelja - ističući jedinstvenost Rut 4,5a.10 kao jedina dva mjesta u Svetom pismu gdje se dvije dužnosti go'ela spajaju u jednu, a to su dužnosti očuvanja obiteljskog imetka i podizanje potomstva. Slijedi rad (str. 77-92) Bože Luji-

ća naslovljen „Vjera i obraćenje u knjizi proroka Jone“ u kojem prikazuje glavne teme Jonine knjige, a to su „vjera i obraćenje, odnos prema strancima i neprijateljima, ljudski i Božji način djelovanja“. Poruka je knjige o Joni, kojeg bi se moglo opisati više kao antiproroka, nego kao proroka, da vjera pretpostavlja obraćenje, a obraćenje vodi vjeri. Nikola Hohnjec (str. 93-109) piše na temu „Novozavjetno proročko poslanje“ ukazujući na činjenicu da prorok nije samo onaj koji proriče budućnost nego prije svega navjestitelj, to jest onaj koji govori ispred i u ime Boga. U tom kontekstu može se govoriti o novozavjetnim prorocima, a to su Ivan Krstitelj, Isus Krist, Marija, te o Crkvi kao mjestu proročkog događanja. Uz to, svaki kršćanin „ima ponešto od proročke zadaće“. János Schmatovich, gradišćanski Hrvat, profesor biblijskih znanosti na Teološkom fakultetu u Gyoru u Mađarskoj, napisao je prilog (str. 111-134) na njemačkom jeziku pod naslovom „Die Wunderbare Brotvermehrung Jesu: Die Anfänge der Christologie in Mk 6,30-44“ (Isusovo čudesno umnažanje kruha: Počeci kristologije kod Mk 6,30-44). U prilogu se analizira Markov ulomak i njegova literarna prilagodba u kontekstu kristologije. Sada već pokojni Adalbert Rebić je napisao (str. 135-149) članak „Milošrdni Samaritanac (Lk 10,21-37)“ u kojem želi ponovno podcrtati

alegorijsko tumačenje te prispo-dobe – tumačenje koje je naglašeno bilo prisutno u prvim kršćanskim stoljećima a u modernoj biblijskoj znanosti zanemareno. Mario Cifrak donosi rad (str. 151-167) naslovljen „Pavlova teologija u Djelima apostolskim“. Autor ističe da postoje paralele između Pavlovih poslanica i Djela apostolskih, u temama i izričajima, i na temelju toga zaključuje da je autor Djela apostolskih morao raspolagati izvorima koji su sačuvali Pavlovu teologiju i njegov lik. Autori članka (str. 169-211) „Isusovi izričaji *Ja jesam* u Novome zavjetu: *Status quaestionis* i nešto male više“ su Pero Vidović i Kata Lamešić koji u radu predstavljaju sve Isusove izričaje *Ja jesam* u njihovom kontekstu te istražuju njihovo kristološko značenje. Anto Popović je zbornik obogatio svojim prilogom (str. 213-254) „Kršćanska vjera kao borba (ἀγών) i kao odricanje (ἐγρέτεια): Prema Prvoj Korinćanima 9,24-27“ gdje autor analizira kontekstualnu funkciju i teološku poruku dotičnog ulomka.

„Vjera i djela kod Pavla i Jakova u odnosu na opravdanje: (Gal 2,15-16; Rim 3,28; Jak 2,14-26“ rad je (str. 255-319) koji je napisao Marijan Vugdelija gdje govori o različitim viđenjima odnosa između vjere i djela kod Jakova i Pavla. Za Pavla djela Zakona ne vode do vjere i opravdanja, dok za Jakova vjera izražava samu sebe u

djelima vjere. Ističe se ujedno da je Božje milosrđe temelj nauka o opravdanju. Mato Zovkić je napisao članak (str. 321-344) „Učitelji vjere i prezbiteri Crkve u Jakovljevoj poslanici“ u kojem analizira te dvije službe u prvoj Crkvi, za koje neki smatraju da su karizmatičari. Taras Barščevski, grkokatolički svećenik koji je odrastao u Hrvatskoj a koji predaje na Ukrajinskom katoličkom sveučilištu u Lavovu, napisao je rad (str. 345-363) naslovljen „Tumačenje Svetog pisma u kontekstu liturgije Istočne Katoličke crkve“ ističući da je bogoslužje izvrstan prostor za tumačenje Svetog pisma „zato što tamo ono postaje vidljivo, prepoznatljivo u svetim sakramentima, a ponajprije u euharistiji“. Karlo Višaticki piše na temu „Neke osobitosti Katančićeva prijevoda Biblije“ (str. 365-377) osvrćući se na prvi hrvatski prijevod Svetog pisma franjevca Matije Petra Katančića, koji nije doživio da vidi tiskano izdanje svojeg rada. Zadnji rad prvog dijela zbornika nosi naslov „O izdanjima Bandulavićeva lekcionara: Uz 400. godišnjicu 1. izdanja“ autora Petra Bašića u kojem autor govori o Lekcionaru bosanskog franjevca Ivana Bandulavića, tj. o tome koliko je ukupno bilo izdanja ovog lekcionara (skoro sigurno osam izdanja).

Drugi dio zbornika, kao što je rečeno, nosi naslov *Biblija – duša teologije i pastorala* i donosi radove koji za temelj imaju Bibliju, ali

nisu prvenstveno biblijski znanstveni radovi, nego radovi koji pokrivaju šire područje teologije, ali Bibliju imaju kao osnovu. Prvi rad u tom dijelu je zajednički rad (str. 401-421) Ivana Bodrožića i Denisa Maslova naslovljen „Jeronimovo pobijanje Marciona i marcionita u *Tumačenje Pavlovih poslanica*“. Autori se osvrću na objavljeni hrvatski prijevod Jeronimova djela *Tumačenje Pavlovih poslanica* te se bave problemom Marciona koji je odbacio Stari zavjet, a što Jeronim Marcionu oštro predbacuje i kritizira. Kritizirajući Marciona, Jeronim se ne oslanja na drugotne izvore, nego je skoro sigurno i sam pred sobom imao Marcionovo djelo *Apostolicum*. Marija Pehar donosi rad (str. 423-440) „Šabbat između vremena i prostora“ u kojem govori o važnosti Šabata kao „ugaonog kamena židovstva“ te o ponovnom „otkrivanju“ privlačnosti Šabata i među kršćanima. Nikola Vukoja je napisao rad „Neki trinitarni naglasci u marijanskoj molitvi sv. Franje Asiškoga“ (str. 441-463). U radu autor nastoji istražiti marijansku duhovnost i pobožnost sv. Franje Asiškoga koji „Mariju uvijek gleda u trinitarnom kontekstu“ te potaknuti na plodnije življenje marijanske duhovnosti i pobožnosti danas. Tomislav Pervan je svoj rad (str. 465-490) naslovio „Život iz Riječi i za Riječ – teologija kao biografija: Egzistencijalni postulat u Godini vjere“ u kojem se

osobno osvrće na zajednički život subrata jubilarca Ivana Dugandžića ističući da je za osobu najvažnije tko ona jest i što ona živi. Ivan Dugandžić je svoj život stopio s teologijom i Riječju Božjom. Rad (str. 491-507) naslovljen „Književnost i teologija: S osvrtnom na Bibliju“ napisao je Ivan Ivanda u kojem ističe važnost književnosti za teologiju jer ona omogućava „vidjeti nešto što je izrecivo samo na taj način ... nešto što u životu zapravo ne vidimo. Omogućava nam također da u svoj govor o Bogu ...unesemo više praktičnih i egzistencijalnih momenata.“ Ivica Raguž je napisao članak „Teološko razmatranje o glazbi: Druženje s Wolfgangom Amadeusom Mozartom“ u kojem donosi kratko teološko promišljanje o glazbi (str. 509-520) za koju smatra da se u njoj krije velik teološki i duhovni potencijal za razumijevanje suodnosa glazbe i vjere. Zajednički rad (str. 521-557) autora Marijana Biškupa i Martine s. Ane Begić nosi naslov „Kršćanska etika u spisima nekih hrvatskih dominikanaca“ a govori o važnosti studija za dominikanski red te o uglednim profesorima dominikancima koji su poučavali kršćansku etiku. Posebno se govori o dominikancima: Pavlu Dalmatincu, Augustinu Kažotiću, Martinu iz Zadra, Klementu Ranjinu, Jordanu Kuničiću i Dominiku Budroviću. Rad koji nosi naslov „Francisco de Osuna, OFM, učitelj (molitve) ‘sabrano-

sti“ napisao je Franjo Podgorelec (str. 559-570). U njemu se govori o životu i duhovnosti franjevca Francisca de Osune koji je značajno utjecao na molitveni život sv. Terezije Avilske koja je od njega naučila kako biti sabran tijekom molitve. Josip Šimunović je napisao rad „Biblija otkrivena u životu – život otkriven u Bibliji: Mogućnosti ostvarivanja biblijske zajednice u župnoj zajednici“ (str. 571-591). U radu govori o važnosti Biblije, te važnosti Biblije u župnoj zajednici, budući da je Božja riječ povezana s ljudskim životom i ljudskom svakidašnjicom, te da ona ispunjava i osmišljava život. Josip Baloban piše rad „Prioritetne pastoralne zadaće Katoličke crkve u Hrvatskoj“ (str. 593-612) u koje spada važnost živjeti evanđeoski ideal, naviještati Boga i Oca, insistirati na novosti koju je donio Isus iz Nazareta, govoriti današnjem čovjeku o grijehu i o spasenju te naći najprimjereniji model pastorala sakramenata. Franjo Emanuel Hoško je svoj rad naslovio „Biblijski tekstovi u ‘Raju duše’ Nikole Dešića“ u kojem govori o djelu Nikole Dešića *Raj duše* a koje je on posvetio Katarini Frankopan 1560. godine (str. 613-629). Djelo *Raj duše* pomoglo je rastu pučke pobožnosti, posebno marijanske, u sjevernoj Hrvatskoj. Rad pod nazivom „Svećenik i kateheza: Percepcija važnosti i ostvarivanje katehetske službe svećenika Hercegovačke

franjevačke provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije“ uradili su Tihomir Bazina i Ana Thea Filipović u kojem govore o promijenjenoj crkvenoj i društveno-kulturnoj situaciji i kako svećenici mogu i trebaju odgovoriti na nove katehetske izazove, posebno svećenici franjevci u župnim zajednicama Mostarsko-duvanjske biskupije (str. 631-658). Veronika Reljac je napisala rad „Snovi u Bibliji – komunikacija Boga i čovjeka“ (str. 659-674) ističući da je u Starom i Novom zavjetu Bog često kroz snove ulazio u komunikaciju s pojedincem ili čitavim narodom. San u Bibliji ima dvostruko značenje; s jedne strane „otkriva istinu o samom čovjeku. Drugo značenje biblijskih snova jest konkretno upućivanje. Bog čovjeku u snu pokazuje što činiti i kojim putovima ići.“ I posljednji rad ovog zbornika nosi naslov „Religiozni i duhovni identitet mladih u različitim kulturama i vjerskim ili državnim školama“ autora Ilije Živkovića (str. 675-699). Autor donosi religiozni i duhovni profil adolescenata iz devet zemalja svijeta temeljeći svoje zaključke na odgovorima 2060 mladih ispitanika (čije je prosječna dob 16,4 godine), pri čemu se može zaključiti da ženski ispitanici pokazuju veću vezanost uz duhovne i religiozne vrednote, dok su mlađi ispitanici općenito religiozniji od starijih.

Zbornik su uredili Mario

Cifrak i Dario Tokić. Zbornik bi dobio na još većoj vrijednosti da su urednici zbornik metodološki ujednačili, tj. ujednačili znanstveni aparat poslanih radova. Isto tako ni svi radovi nemaju cjelovitu znanstvenu strukturu sa sažetkom i ključnim riječima, kao i sažetkom na jednom od stranih jezika. Međutim, to ne umanjuje opći stav da se radi o vrijednom zborniku radova koji je obogatio hrvatsku biblijsku bibliografiju.

Darko Tomašević

KNJIGA AMERIČKE REDOVNICE O MARIJI KAO ŽIDOVKI

Mary Christine ATHANS, *In Quest of the Jewish Mary. The Mother of Jesus in the History, Theology, and Spirituality*. Maryknoll; New York: Orbis Books, 2013., XXVIII+210 str.

Autorica je kći doseljenog Grka i Irkinje u SAD, doktorirala je povijest katoličke teologije, članica je družbe Sisters of Charity of the Blessed Virgin Mary. Bila je profesorica dijaloških disciplina na Universityju of St. Thomas, Minnesota i Loyola Universityju, Chicago. Više od 40 godina istraživala je židovsku duhovnost, držala predavanja i homilije po sinagogama te animirala katolicko-židovski dijalog u SAD-u i Svetoj Zemlji. Po uzoru na bibličare